

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI

**5150700-Cholg'u ijrochiligi (Xalq cholg'ulari) ta'lim yo'nalishi
bitiruvchilarining fanlararo yakuniy davlat attestatsiya sinovi**

DASTURI

2023/2024 o'quv yili

Tuzuvchi: M.Axmedov - NamDU musiqa ta'limi va madaniyatshunoslik kafedrasini o'qtuvchisi

Taqrizchilar: R.Qo'shino'va - NamDU musiqa ta'limi va madaniyatshunoslik kafedrasini katta o'qtuvchisi
D.Xamdamova - NamDU musiqa ta'limi va madaniyatshunoslik kafedrasini katta o'qtuvchisi

5150700-Cholg'u ijrochiligi (Xalq cholg'ulari) ta'lim yo'nalishi bitiruvchilarining fanlararo yakuniy davlat attestatsiya sinovi dasturi musiqa ta'limi va madaniyatshunoslik kafedrasining 2024-yil «___» _____dagi № ___-sonli majlisida muhokama qilingan hamda tasdiqqa tavsiya etilgan.

Kafedra mudiri O.Topildiyev

5150700-Cholg'u ijrochiligi (Xalq cholg'ulari) ta'lim yo'nalishi bitiruvchilarining fanlararo yakuniy davlat attestatsiya sinovi dasturi pedagogika fakultetining 2024-yil «___» _____dagi № ___-sonli majlisida muhokama qilingan hamda tasdiqqa tavsiya etilgan.

Fakultet dekani M.Boltayeva

5150700-Cholg'u ijrochiligi (Xalq cholg'ulari) ta'lim yo'nalishi bitiruvchilarining fanlararo yakuniy davlat attestatsiya sinovi dasturi Namangan davlat universiteti Kengashining 2024-yil «18» martdagi № 9 -sonli majlisida muhokama qilib, tasdiqlangan.

Kengash kotibi

A.To'xtaboyev

I. UMUMIY QOIDALAR

1. 5150700-Cholg'u ijrochiligi (Xalq cholg'ulari) ta'lim yo'nalishi bitiruvchilarining fanlararo yakuniy davlat attestatsiya sinovi dasturi (keyingi o'rinlarda – Dastur) O'zbekiston Respublikasi Oliy va O'rta maxsus ta'lim vazirining 2009 yil 22 maydagi 160-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilarining yakuniy davlat attestatsiyasi to'g'risida"gi Nizom, O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2020 yil 14 avgustdagi 418-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan "5150700-Cholg'u ijrochiligi (Xalq cholg'ulari) ta'lim yo'nalishining malaka talablari" (keyingi o'rinlarda – Malaka talablar) hamda №B5150700-20 tartib raqami bilan ro'yxatga olingan o'quv rejasining (keyingi o'rinlarda–o'quv rejas) umumkasbiy va ixtisoslik fanlari o'quv dasturlari asosida tuzildi.

2. Fanlararo yakuniy davlat attestatsiyasi sinovi (keyingi o'rinlarda – Attestatsiya sinovi) O'zbekiston Respublikasining oliy ta'limga oid qonun hujjatlarida belgilangan tartibga ko'ra, bitiruvchilarning Yakuniy davlat attestatsiyasi sinovlaridan biri hisoblanib, unda ta'lim yo'nalishi xususiyati, iqtidori va xohishiga ko'ra bitiruv malakaviy ishi yozish istagini bildirmagan, o'quv rejasidagi ta'lim dasturlarini to'liq o'zlashtirgan bitiruvchi kurs talabalari ishtirok etishlari shart.

3. Attestatsiya sinovini topshirishga o'quv reja va fan dasturlarini to'liq tugatgan va o'quv rejasida nazarda tutilgan barcha sinovlardan muvaffaqiyatli o'tgan talabalarga ruxsat beriladi.

4. Attestatsiya sinovi o'quv rejasining xalq cholg'ularida ijrochilik, orkestr sinfi, partitura o'qish va cholg'ulashtirish kabi fanlarning barchasini qamrab oladi hamda sinov topshiriqlari ushbu fanlar o'quv dasturlari asosida tuziladi.

5. Attestatsiya sinovi fanlar mazmuniga qo'yiladigan talablar bilan bir qatorda, talaba tayyorgarligining Malaka talablarida bitiruvchiga qo'yiladigan umumiy talablarga javob bera olish darajasini aniqlashga yo'naltiriladi.

II. ATTESTATSIYA SINOVI SHAKLI VA MUDDATI

6. 2023-2024 o'quv yilida 5150700-Cholg'u ijrochiligi (Xalq cholg'ulari) ta'lim yo'nalishi bitiruvchilarining Attestatsiya sinovi–amaliy ijodiy shaklda o'tkaziladi.

7. Dastur universitet Kengashi tomonidan tasdiqlangan sanadan boshlab, o'quv yili yakuniga qadar Attestatsiya sinovi shaklini o'zgartirish mumkin emas.

8. Attestatsiya sinovi universitet o'quv jarayoni grafigiga asosan, o'quv ishlari prorektori tomonidan tasdiqlangan muddatlarda o'tkaziladi va kamida bir oy oldin talabalarga yetkaziladi.

II. ATTESTATSIYA SINOVI SAVOLNOMASI

9. Attestatsiya sinovi savolnomasi ta'lim yo'nalishi Malaka talablarining

- professional kontsert ijrochilari;
- orkestr (ansambl) artistlari va ularning saxnadagi chiqishlari;

-konsert ijrochilik-ko'nikmalari;

-musiqaning shakl taxlilini ochib beruvchi nazariy asoslar xaqida tasavvurga ega bo'lish;

10. Attestatsiya sinovi savolnomasi ta'lim yo'nalishi o'quv rejasida keltirilgan quyidagi umumkasbiy va ixtisoslik fanlar dasturlari asosida shakllantirildi:

YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI UCHUN SAVOLLAR RO'YXATI

Xalq cholg'ularida ijrochilik

1. O'rganilayotgan musiqiy asarlar haqida mustaqil mushohada yuritish;
2. Musiqaning ifoda vositalariga oid tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish;
2. O'rganilayotgan musiqiy asarning badiiy jihatlarini aniqlash va ularga to'la baho berish;
3. O'rganilayotgan musiqiy asar to'g'risida tasavvurga ega bo'lish;
4. O'rganilayotgan musiqiy asarlarni nazariy tahlil etish va ijrochilik uslublarini aniqlash.
5. O'zbek xalq cholg'ularida ijro apparatini tayanch nuqtalariga asoslangan holda to'g'ri qo'yishni o'rganish hamda ularni tahlil qilish.
6. Torli chertma cholg'ularda qo'llaniladigan zarblarni o'rganish va ularni ijro etish (gamma, mashq yoki musiqiy asar misolida).
7. Har bir cholg'uda applikator asoslari va pozitsiyalarni o'rganish hamda ijro etish.
8. Musiqiy asarlar ustida ishlash jarayonini o'rganib olish va xalq cholg'ulari uchun maxsus yaratilgan asarlarni ijrochilik nuqtai nazardan tahlil qilish.
9. Zarbli cholg'ularda ijrochilik mahorati asoslari o'rganish tahlil qilish hamda mahorat sirlarini amaliyotda sinab ko'rish
10. Ijro mahorati ustida ishlashning umumiy yo'llari, yakka, ansambl va orkestr tarkibida ijro etish vazifalarini o'rganish va o'z amaliyotida sinab ko'rish.
11. Torli kamoni va damli cholg'ularda qo'llaniladigan zarblarni aniqlash va musiqa namunalari orqali namoyon etish.
12. Berilgan asarlarni fortepiano jo'rligida ijro jarayonida ansamblga erishish
13. Asarlar mualliflari xaqida ma'lumotlarga ega bo'lish
14. Asarlarni jummalarga bo'lish
15. Asarlarni shtrixlarini to'g'ri ijro qilish va applikatoraga e'tibor berish

Orkestr sinfi

1. Dirijyorlik holati.
2. Dirijyorlik harakatlari va ularning vazifalari.
3. Dirijyorlikda oddiy chizmalar.
4. Orkestr turlari va cholg'u hususiyatlari.

5. Chap va o'ng qo'l vazifalari.
6. Orkestr partiturasida tarkibiga kirgan cholg'ular.
7. O'ng va chap qo'llar vazifalarining dirijyorlikda amaliy qo'llanilishi.
8. Dirijyorlikda dinamik belgilar.
9. Transport qilinadigan cholg'ular.
10. Dasturiy asarlar ustida ishlash.
11. Asarning badiiyligini talqin etish.
12. Asarda jumla.
13. Orkestr ijrosida ansamblga erishish.
14. Orkestr guruhlaridagi shtrixlar to'g'ri ijrosiga erishish.
15. Jamoadagi umumiy dinamik tovushning mutanosibligiga erishish.
16. Ijroda musiqiy obrazlarni ifoda etish.
17. Orkestr mashg'ulotlarini tashkillashtirish.
18. Partitura o'qish mahoratini oshirish.
19. Orkestr bilan amaliy mashg'ulotlar olib borish.
20. Konsert jarayoniga tayyorgarlik.
21. Berilgan asarlar partiyalarini yoddan chalish

IV. ATTESTATSIYA SINIVI NATIJALARINI

BAHOLASH MEZONI

11. Attestatsiya sinovi bo'yicha talabalar bilimini baholash O'zbekiston Respublikasi Oliy va O'rta maxsus ta'lim vazirining 2018 yil 9 avgustdagi 19-2018-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimini nazorat qilish va baholash tizimi to'g'risida"gi Nizom talablari asosida amalga oshiriladi.

12. Attestatsiya sinovi bo'yicha talabalar bilimini baholashda 5 baholik tizim qo'llaniladi.

13. Talabaning Attestatsiya sinovidagi natijalari quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

Talaba berilgan asarni mukammal yoddan ijro qiladi, mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, asarni taxlil qiladi, o'z bilimlarini amalda qo'llash imkoniyatlarini ochib beradi, topshiriq (asar)ning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda ijro etilgan asar bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – "5" (a'lo) baho;

Talaba asarni to'liq yoddan ijro etadi, mustaqil mushohada yuritadi, o'z bilimlarini amalda qo'llash imkoniyatlarini ochib beradi, ijro etilgan asarning

mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda asar bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – “4” (yaxshi) baho;

Talaba asarni to'liq ijro eta olmaydi, o'z bilimlarini amalda qo'llash imkoniyatlarini ochib beradi, asarning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda asar bo'yicha to'liq tasavvurga ega deb topilmaganda – “3” (qoniqarli) baho;

Talaba mazkur Dasturni o'zlashtirmagan, asarning mohiyatini tushunmaydi hamda asar bo'yicha tasavvurga ega emas, deb topilganda – “2” (qoniqarsiz) baho.

14. Talaba baholash natijalaridan norozi bo'lgan taqdirda Attestatsiya sinovlari natijalari Komissiya tomonidan e'lon qilingan vaqtdan boshlab 24 (yigirma to'rt) soat davomida apellyatsiya berishi mumkin.

Talabaning apellyatsiya murojaati universitet rektori buyrug'i asosida tuziladigan Apellyatsiya komissiyasi tomonidan 2 (ikki) kun ichida ko'rib chiqiladi va uning natijasi bo'yicha qaror qabul qilinadi.

V. ATTESTATSIYA SINOVI BO'YICHA TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI VA QO'SHIMCHA USLUBIY KO'RSATMALAR

16. Dasturni o'zlashtirish bo'yicha foydalanishga tavsiya etiladigan adabiyotlar ro'yxati:

Foydalaniladigan asosiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar ro'yxati Asosiy adabiyotlar

1. Odilov A. - O'zbek xalq cholg'ularida ijrochilik tarixi. T., “O'qituvchi” nashriyoti, 1995.
2. Lutfullaev A.-O'zbek xalq cholg'ularida ijrochilik san'ati tarixi. T., “Musiqqa” nashriyoti, 2006.
3. Tashmatova A.-Ijrochilik san'ati tarixi. O'quv qo'llanma. T., “Musiqqa”, 2018.
4. Tashmatova A. -So'g'diyona davlat xalq cholg'ulari kamer orkestri. T., “Tafakkur qanoti”, 2016.
5. Nurmatov H. -Rubob darsligi. T., 2003.
6. Ergashev G'.- Afg'on rubobi darsligi. T., 2004.
7. Nazarov O. -Qashqar rubobida o'qitish uslubiyoti. T., 2008;

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Xodjayeva R -“Xalq cholg'ularida ijrochilik” T., Musiqqa nashriyoti 2020;
2. Sharipov N- “Xalq cholg'ularida ijrochilik” T., Musiqqa nashriyoti 2019;
3. Amanov A.- Rubob prima uchun xrestomatiya. T., 2013.
4. Sh.Rahimov, A.Lutfullayev “Cholg'ushunoslik” T. 2010y.

5. A.I.Petrosyans. Instrumentovedeniye “Uzbekskiy narodniy instrumenti”. T.1951y.
6. T.Vizgo, A.Petrosyans. “Uzbekskiy orkestr narodnix instrumentov”. T.1962y.
7. A.X.Liviyev. “Rubob orkestri tashkil qilish metodikasi”. T.1978y.
8. A.X.Liviyev. “O‘zbek xalq cholg‘u asboblari orkestrlari”.T.1971y.
9. Z.Turapov. “Dutor bas”. T.2004y.

VI. YAKUNLOVCHI QOIDALAR

17.Dasturda belgilangan qoidalar O‘zbekiston Respublikasi qonunlari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmon va qarorlari, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining, shuningdek ta'lim sohasidagi vakolatli davlat boshqaruvi organlari tomonidan qabul qilingan qoida va me'yorlarga zid kelsa, yuqori turuvchi organlarda belgilangan qoida va me'yorlar amal qiladi.

18. Dastur Universitet Kengashi tomonidan tasdiqlangandan so‘ng, yakuniy davlat attestatsiyasi boshlanishidan uch oy oldin talabalar e'tiboriga etkaziladi hamda universitetning rasmiy saytiga joylashtiriladi.

19. Fakultet dekanlari tomonidan bitiruvchi kurs talabalariga mazkur Dastur asosida tayyorgarlik ko‘rish va maslahatlar berish uchun zarur sharoitlar yaratiladi.